

Ptáci do 15 cm

Sýkora modřinka

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 10 až 12 cm.

Jak napovídá její jméno, malá sýkora modřinka má peří částečně zbarvené do modra: hlavu má modrobílou, křídla a ocas modré. Spodní část těla je žlutá a hřbet zelenkavý. Na jaře pje tato sýkorka jasně znějící „cici cirrr“.

Sýkora modřinka se vyskytuje skoro všude. Poněkud se vyhýbá jen hustým jehličnatým lesům. Hnízda si staví nejraději v polodutinách, budkách, zavěšených ptačích budkách a dokonce v poštovních schránkách. V zimě bývá častým návštěvníkem krmítek. Většinou se pak potuluje ve skupinkách po zahradách.

Víš, že...

sýkory modřinky mívají docela hodně mláďat? V některých letech, když mají dostatek potravy, kladou devět až patnáct vajec. To je pak v budce dost těsno. K odchování potomků musejí rodiče nasbírat sedm až osm tisíc housenek a jiného hmyzu. Sýkorky jsou tedy užitečným pomocníkem zahradníků v boji proti nevíтанým býložravcům.

*****

Šoupálek krátkoprstý

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 12 až 14 cm.

Všimni si!

Pozoruj, jak šoupálek krátkoprstý šplhá po kmenech stromů. Neběží totiž v přímém směru nahoru, nýbrž šroubovitě kolem kmene. Jakmile dosáhne vrcholu, slétne zase k úpatí sousedního stromu. Normálně jsou šoupálci krátkoprstí samotáři, avšak v zimě nocují i schouleni k sobě v puklině stromu.

Vzhledem k jeho hnědobílému zbarvení hřbetu není jednoduché šoupálka krátkoprstého na kmenech stromů objevit. Běhá po něm vzhůru cikcak jako myš a dlouhý ocas mu přitom slouží jako opěra. Dlouhým ohnutým zobákem šátrá v kůře po hmyzu.

Šoupálka krátkoprstého můžeš uvidět v řídkých listnatých a smíšených lesích, v sadech a parcích. Zvláště si libuje ve stromech s hrubou kůrou, jako je dub, jasan nebo ovocné stromy. Hnízdo si staví za odstávajícími kousky kůry nebo ve štěrbinách v kmenech.

*****

Ptáci do 25 cm

Ledňáček říční

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 17 až 19 cm.

Ledňáček říční je jeden z našich nejkrásnějších ptáků. Díky jeho tyrkysově modrému třpytícímu se peří na hřbetě, rezavě červenému spodku a dýkovitému zobáku si ho nemůžeš splést. Přesto není snadné tohoto lovce ryb zahlédnout. Upozorňuje však na sebe pronikavým krátkým hvízdáním „týt týt“.

Ledňáček říční se stále ještě vyskytuje u průzračných potoků a řek. Hnízdo staví tak, že do země u příkré stěny na břehu vyhrabává asi metr dlouhou dutinu. V zimě žije také u menších toků a rybníků a dokonce i v parcích.

Víš, že...

ledňáček říční loví ryby za letu střemhlav? Trpělivě čeká na větvi nad vodou, dokud pod ním nepoplave malá ryba. Potom se vrhne s pokrčenými křídly šipkou do vody, rybku chňapne a vzlétne s ní zpět na větev. Tam pak rybku o větev umlátí a spolkně ji hlavou napřed.

*****

Strakapoud velký

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 23 až 24 cm.

Strakapouda velkého poznáš podle černobílého opeření s křiklavě červenými spodními ocasními krovkami. Sameček má kromě toho ještě červenou týlní skvrnu. Na jaře si značkuje revír krátkým bubnováním o zpráchnivělé dřevo. Jinak můžeš většinou slyšet jeho krátké, ale tvrdé „kix kix“.

Víš, že...

z tlučení zobákem do tvrdého dřeva strakapouda hlava nebolí? Lebku má totiž mimořádně tlustou a odolnou a mimoto pružné spojení zobáku a lebky.

Náš nejrozšířenější strakapoud se vyskytuje ve všech lesích a parcích. Silným zobákem vytesává hnízdní dutinu do kmene stromu. Pokud zrovna není na „stavbě“, vytloukává zobákem ze ztrouchnivělého dřeva hmyzí larvy, louská jím ořechy nebo vybírá semínka z jedlové šišky, kterou si předtím zastrčil do škvíry ve stromu. V zimě též přilétá do krmítka.

*****

Vlaštovka obecná

se vyskytuje od dubna do října a dorůstá velikosti 18 až 20 cm.

Za letu má tento elegantní pták nápadný dlouhý vidličnatý ocas. Hřbetní pera má lesklá kovově modrá, břicho bílé. Čelo a hrdlo má nápadně tmavočervené. V zimě můžeš na venkově slyšet její štěbetání, drsné cvrlikání a vábení „vitvit“.

V dubnu se vlaštovky obecné vrací z afrických zimovišť. U nás pak rády hnízdí na statcích, kde krávy a prasata přitahují mnoho much. Na podzim se k cestě do Afriky často shromažďují na drátech elektrického vedení a v rákosí.

Všimni si!

Tak jako jiříčka obecná, i vlaštovka obecná si staví hnízdo z hlíny. Můžeš ji pozorovat, jak zobákem sbírá v malých kalužích hrudky bláta. Ale zatímco jiříčka hnízdo připevňuje na vnější stranu domovní zdi, s hnízdy vlaštovky obecné se setkáš výhradně v budovách, především ve stájích. Když se v nich rozhlédneš, určitě nějaké její hnízdo objevíš!

*****

Ptáci do 45 cm

Racek chechtavý

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 35 až 39 cm.

Racka chechtavého poznáš snadno podle čokoládově hnědé hlavy a šedobílého peří. Jenom špičky křídel má černé a nohy a zobák tmavočervené. Na podzim a v zimě zbledlá i hlava, což je součást racčího zimního šatu. Pouze za okem zůstává tmavá skvrna.

Racek chechtavý je u nás hojně rozšířen. Hnízdí u řek, jezer a rybníků. V zimě k nám přilétá mnoho racků ze severní Evropy přezimovat u našich řek a jezer a dokonce i u jezírek v městských parcích. Často můžeš racky spatřit, jak letí za orajícími traktory a z povrchu půdy sbírají červy a larvy brouků.

Víš, že...

mnoho ptačích druhů, mezi nimi i racek chechtavý, hnízdí ve velkých koloniích, neboť to má četné výhody? Včas tak objeví většinu nepřátel a vykradačů hnízd, například lišky. Vetřelce pak společně zaplaší mohutným křikem a zdánlivými útoky.

*****

Hrdlička zahradní

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 31 až 34 cm.

Víš, že...

hrdlička zahradní se silně šíří již asi sto let z jihovýchodní Evropy? Na našem území se objevila až kolem roku 1940 a teprve koncem čtyřicátých let začala hnízdit i v Německu. Dnes již opanovala skoro celou Evropu. Takové rozšíření ptačího druhu není nijak neobvyklé, zpravidla však není tak rychlé.

Hrdlička zahradní na sebe ze střechy domu upozorňuje tříslabičným vrkavým voláním „gu-gúú-gug“. Poměrně malý holubovitý pták s dlouhým ocasem má jednotné pískově hnědé opeření. Jistě nepřehlédneš charakteristický černý proužek na šiji.

Hrdlička zahradní hnízdí v kulturních krajinách. Setkáš se s ní ve městech, na vesnicích, v parcích a zahradách. Hnízdo staví z jednotlivých suchých větviček, poskládaných neurovnaně, takže působí dosti nehotově. V něm vychovává dvakrát až třikrát do roka po dvou mládětech. V zimě hrdličky přilétají také do krmítek.

*****

Ptáci nad 45 cm

Čáp bílý

se vyskytuje od března do září a dorůstá velikosti 95 až 110 cm.

Určitě znáš jeho černobílé opeření, červený zobák a dlouhé červené nohy. Na rozdíl od volavky popelavé mívá čáp bílý za letu krk natažen. Z hnízda, které si rád staví na střeše nebo komínu, se často ozývá klapáním zobákem.

Víš, že...

se čáp bílý v září vydává na dalekou cestu do jižní Afriky? Protože je ryzí plachtař, potřebuje k letu bezpodmínečně teplý vzduch, tedy dobrou termiku. Proto se vyhýbá přeletu nad Středozemním mořem a raději do Afriky létá oklikou přes Španělsko nebo Turecko. Díky tomu létá nad širým mořem pouze na krátkou vzdálenost.

Čáp bílý potřebuje k životu vodu, mokřiny nebo jiné nevyužívané louky. Tam si staví hnízda a hledá potravu. Na jídelníčku má v první řadě žáby, hmyz, žížaly a myši. Takových luk je bohužel čím dál méně, a proto je u nás čáp bílý také stále vzácnější.

*****

Labuť velká

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 140 až 160 cm.

Sněhobílá labuť velká je náš největší pták. Dobře ji poznáš podle dlouhého krku a oranžovočerveného zobáku. Sameček má nad kořenem zobáku černý hrbolek. Mladé labutě jsou celé šedé; bílé peří dostávají až ve druhém roce života. Křídla labutí vydávají za letu hvízdavý zvuk.

Labutě velké hnízdí u většiny jezer a rybníků a dokonce také u jezírek v parcích. Na zemi stavějí velké hnízdo z rákosí a rázně je hlasitým syčením brání před svými druhy, ale i před lidmi. Takže pozor, abys nepřišel k modřinám!

Víš, že...

labuť velká váží až dvacet kilogramů a patří k největším a nejtěžším letuschopným ptákům na světě? Aby se při takové váze vznesla do vzduchu, musí se podobně jako letadlo rozbíhat proti větru. Jednoduché nemá ani přistávání. Na vodě to není problém, protože o hladinu brzdí nohama jako vodní lyžař, zato nad zemí, aby nehavarovala, musí prudce zpomalovat mocným máváním křídly.

*****

Vrána obecná

se vyskytuje celoročně a dorůstá velikosti 44 až 51 cm.

Vrána obecná má úplně černý šat. Černé má dokonce i nohy, oči a velký, silný zobák. Většinou se ozývá tak, že třikrát až čtyřikrát opakuje krákoravé „krá-krá-krá“. V zimě často tvoří velká hejna.

Vrána obecná se vyskytuje v rozmanitých krajinách – na polích, loukách, v křovinách, ale i ve městech a na vesnicích. Ráda hnízdí na osamocených stromech, na okraji lesa a dokonce i na stožárech elektrického vedení. Jakožto všežravec shání potravu především ve městech.

Všimni si!

Sleduj v zimě pozorně vraní hejna a všiměj si hlavně zobáku. Jistě mezi ptáky záhy objevíš havrany polní se šedými zobáky. Tito ptáci v zimě přilétají v hojném počtu z východní Evropy. Jsou větší a vydávají velice hlasitý křik. Jejich kolonie jsou tak hlučné, že je lidé dříve plašili a pobíjeli. Lidé si často vránu obecnou a havrana polního pletou.

*****

Rejstřík

Rychlé vyhledávání podle hesel

B

brhlík lesní 21
budníček menší 15
budníček větší 15

Č

čáp bílý 54
červenka obecná 12

D

drozd cvrčala (viz drozd zpěvný)
drozd kvíčala (viz kvíčala obecná)
drozd zpěvný 47

H

havran polní 59
holub hřivnáč 44
hrdlička zahradní 43
husa divoká (viz husa velká)
husa šedá (viz husa velká)
husa velká 56
hýl obecný 35

J

jiříčka obecná 10

K

kachna březňáčka (viz kachna divoká)
kachna divoká 57
kalous ušatý 46
káně lesní (myšilov) 58
káně myšilov (viz káně lesní)
konipas bílý 31
konipas horský 31
kormorán velký (obecný) 52
kos černý 48
krahujec obecný 39
králíček obecný 16
kukačka obecná 45
kvíčala obecná 47

L

labuť krotká (viz labuť velká)
labuť velká 55
ledňáček obecný (viz ledňáček říční)
ledňáček říční 26
lejsek šedý 17
linduška úhorní (viz skřivan polní)
lyska černá 40

M

mlynařík dlouhoocasý 20

P

pěníce černohlavá 14
pěnkava obecná 33
polák chocholačka 37
poštolka obecná 38
potápka roháč 51

R

racek chechtavý 42
rehek domácí 13
rorýs obecný 27

S

skřivan polní 29
slípka zelenonohá 41
sojka obecná 49
stehlík obecný 24
straka obecná 50
strakapoud velký 28
strnad obecný 36
strnad rákosní 25
střízlík obecný 11
sýkora koňadra 19
sýkora modřinka 18

Š

šoupálek krátkoprstý 22
špaček obecný 32

V

vlaštovka obecná 30
volavka popelavá 53
vrabec domácí 23
vrána černá (viz vrána obecná)
vrána obecná (černá) 59

Z

zvonek zelený 34